

## NECESITATEA REFORMĂRII SISTEMULUI EDUCAȚIONAL ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Educația este domeniul principal în care o țară civilizată investește pentru a asigura dezvoltarea durabilă a societății în baza transferul de cunoștințe. Politicile educaționale corecte promovate de stat asigură progresul tehnico-științific în toate sferile socio-economice. Din păcate în Republicii Moldova după 8 ani de guvernare comunistă domeniul educației a fost lăsat de izbeliște și traversează o profundă criză sistemică.

Finanțarea sistemului educației este insuficientă, fapt care a cauzat criza profundă în domeniu, acutizată de lipsa totală a cadrelor didactice pentru predarea anumitor discipline, scăderea calității prestației cadrelor didactice tinere la sate din cauza fluctuației lor excesive, diminuarea prestigiului profesiei de pedagog.

Vom constata existența curenților grave în baza legislativă. Codul învățământului adoptat în luna decembrie 2008 de parlamentul de legislatură a 16 nu a fost promulgat, documentul în cauză conținând numeroase lacune din punct de vedere al literei și spiritului legii. Actualmente RM nu este la zi cu legislația în domeniul educației, respectivul fiind reglementat de legea învățământului din 1995 și multiple acte normative care deseori se contrazic.

Nivelul preuniversitar al sistemului educațional denotă probleme serioase în ceea ce privește conținuturile curriculare, structura ariilor disciplinare, organizarea sesiunilor de bacalaureat. Experimentarea continuă a metodologiilor de examinare și evaluare la examenele de bac, cauzate de schimbarea frecvență a miniștrilor educației, a degenerat în eșecuri totale pe parcursul anilor. Lipsa transparenței în promovarea metodologiei de organizare a sesiunilor de bacalaureat (prezentarea acestei metodologii la început de an școlar, editarea modelelor de teste), cât și insuficiența acestor metodologii (existența doar a probelor scrise, evaluarea lucrărilor de către profesori străini, deseori nepregătiți pentru algoritmul de evaluare etc) au făcut ca sesiunile de bacalaureat să devină un adevărat bilet de loterie. În urma acestei loterii elevii cu note slabe pe parcursul anilor devin marii câștigători, iar cei cu note onorabile riscă să nu acceadă în universități la locurile bugetare din motivul răirii concursului de admitere.

Reforma în învățământul universitar prilejuiă de aderarea RM la Procesul Bologna a fost compromisă prin abordarea ei tendențioasă și superficială. Actualmente în sistemul universitar instituțional nu se respectă autonomia universitară și libertatea academică în ceea ce privește domeniul cercetării, studiilor de doctorat, reglementate excesiv de organisme tețe. Este încălcată autonomia universitară în promovarea politicilor de admitere la studii a tinerilor din RM.

Dincolo de discordanțele politice, care sunt problemă de moment a incompatibilitățile doctrinare și ideologice, omenirea actualmente este preocupată de asigurarea dezvoltării durabile pe toate continentele și salvagardarea planetei pentru generațiile viitoare.

În condițiile noilor provocări ale mileniului care sunt, în primul rând, încălzirea globală, securitatea alimentară a populației planetei, combaterea maladiilor incurabile și a celor ce provoacă pandemii, statele moderne își concertează eforturile întru soluționarea acestor probleme prin susținerea educației și cercetării - piloni ai difuzării cunoașterii, în baza căreia poate fi edificată o societate civilizată, democratică, generatoare de idei, tehnologii și soluții pentru viitor. Magna Carta Universitatum, adevărată constituție a universităților, semnată până în prezent de circa 700 universități din întreaga lume, inclusiv de cele din RM, precizează că universitatea este instituția care îmbină două activități esențiale – învățământ și cercetare.

În acest sens universităților le revine misiunea deloc ușoară de a forma și pregăti tânăra generație în condițiile emergenței noilor tehnologii de informare și comunicare, pentru noi realități, mult mai complicate și complexe decât cele din secolul trecut. Învinuite de lipsa de performanțe, de

diminuarea calității procesului de predare-învățare, universitățile europene se confruntă cu descreșterea constantă a finanțărilor din partea bugetelor statale, cu dilema de a alege între păstrarea tradițiilor umaniste seculare în spiritul primelor universități din Salamanca, Bologna, Paris Sorbona și necesitatea de a comercializa cunoașterea pentru a supraviețui crizelor și intemperiilor post-industrialismului.

Mobilizarea comunității universitare mondiale în general și a celei europene în special a găsit expresia salutară în fenomenul Procesului Bologna, proiect promițător, la care și Republica Moldova a devenit parte în 2005, odată cu semnarea actului de aderare la Bergen, Norvegia. Toate declarațiile reuniunilor miniștrilor europeni ai educației, începând cu cea de la Bologna, Praga, Berlin, Bergen, Londra și mai recent Louvain la Neuve, au fost o manifestare a voinței universitarilor de a crea către anul 2010 Spațiul European al Învățământului Superior. În acest context țin să amintesc că eforturile universitarilor din RM au fost și sunt cu adevărat laudabile. Reforma Bologna în RM a fost promovată în special prin aportul dezinteresat și devotat al managerilor universitari, care și-au asumat calitatea de experți și promotori ai reformei, fără remunerare și cheltuieli suplimentare din bugetul statului. Astfel, până în prezent în regim de urgență maximă s-a reușit să fie schimbate planurile de studii, să fie reformată curricula universitară, să fie elaborat și deja pus în aplicare suplimentul la diplomă de tip european, să fie structurate sistemele de management al calității proceselor universitare. Multe din aceste realizări au fost posibile grație finanțărilor europene prin intermediul proiectelor Tempus-Tacis, prin susținerea mobilităților academice, asistate financiar de ambasadele acreditate la Chișinău, organismele diplomatice culturale precum Alianța Franceză, Agenția Universitară a Francofoniei, Centrul DAAD și altele.

Din păcate, deja al patrulea an în RM guvernul comunist a elaborat așa zisul plan de admitere în instituțiile de învățământ superior, care se motivează prin excesul cadrelor cu studii universitare superioare și creșterea ratei șomajului în rândul specialiștilor juriști, economiști, ș.a. Acest raport de proporționalitate directă dintre rata șomajului și numărul de specialiști cu studii universitare este unul eronat. O societate e cu atât mai prosperă, cu cât mai luminați și cărturari sunt oamenii ei. Problema inserției în câmpul muncii nu poate fi examinată doar din perspectiva strictelor necesități ale statului RM, care are posibilități economice limitate, ci din perspectiva regională și mai larg, europeană. Articolul 35 al Constituției RM stipulează dreptul nestingherit al cetățenilor la studii de orice nivel. În același articol este consacrată autonomia instituțiilor de învățământ din RM. Iar aceasta autonomie, amintim, înseamnă libertate academică și responsabilitate asumată pentru calitatea educației, conform și rezoluției APCE No 1761 din 1999 cu privire la Autonomia universitară și libertatea academică. Autonomia universitară presupune și libertatea în elaborarea politicii educaționale a instituției, a celei de admitere a candidaților la studii. Or, accesul la studiile superioare este o prioritate nu doar a țărilor semnatare ale Procesului Bologna, ci și a altor țări, care tind să implementeze arhitectura celor 3 cicluri universitare și alte priorități formulate în documentele europene reglatoare.

Din aceasta perspectivă, planul de admitere în instituțiile de învățământ superior din RM contravine esenței însăși a politicilor educaționale moderne din întreaga lume: încalcă autonomia universitară în ceea ce privește politicile de admitere la studii, limitează accesul la studii universitare a cetățenilor străini (80 locuri rezervate pentru cetățenii străini în toate instituțiile universitare din RM în anul 2009-2010), obstrucționează accesul la studii universitare a cetățenilor RM a tinerilor și celor de vârstă mai înaintată, care vor să-și reprofileze calificările în conformitate cu principiul Bologna *long life learning*, direcționează tinerii din RM către instituțiile de învățământ superior din regiune, practic alungându-i din republică în condițiile vidului demografic pronunțat, ce se datorează exodului populației și sporului negativ al natalității.

RM are nevoie de filosofi și oameni cărturari, poate mai mult ca niciodată. A trecut epoca laudativă ce miza pe esența agricolă a acestui stat. A venit era transferului de tehnologii și cunoștințe. Depinde de noi cum asigurăm un viitor prosper pentru generațiile în creștere.

Pașii imediați care trebuie întreprinși în domeniul educației odată cu instalarea unui guvern democratic sunt următorii:

- Elaborarea și adoptarea (după consultări cu toți factorii de decizie din nivelele sistemului educațional și discuții publice în mass-media) unui nou Cod al educației care va fi constituit din cel puțin 3 legi: Legea învățământului preuniversitar, Legea învățământului superior, Legea despre statutul cadrului didactic.
- Descentralizarea managementului resurselor financiare și umane în instituțiile de învățământ preuniversitar.
- Redefinirea statutului școlilor profesionale și a instituțiilor de învățământ mediu de specialitate prin transformarea acestora în licee profesionale cu posibilitatea sușinerii bacalaureatului.
- Diversificarea specializărilor în licee ținând cont de experiența țărilor europene.
- Demararea unei noi etape în reforma curriculară preuniversitară în scopul decongestionării curriculei prin introducerea modulelor de discipline opționale și antrenarea părinților elevilor în procesul de luare a deciziilor ce țin de parcursul educațional al copiilor.
- Asigurarea finanțării adecvate a sistemului educațional cu 10% din PIB în scopul ameliorării bazei tehnico-materiale (informatizarea și internetizarea imediaă a instituțiilor de învățământ) și salarizării corecte a cadrelor didactice.
- Micșorarea sarcinii didactice a profesorilor atât din instituțiile preuniversitare, cât și din cele universitare.
- Asigurarea unei autonomii reale a instituțiilor de învățământ superior inclusiv în politicile de admitere a cetățenilor RM și celor străini la programele de studii la cele 3 cicluri universitare: licență, masterat și doctorat, ministerului educației și cercetării revenindu-i rolul de monitorizare a proceselor universitare și nu de gestionare autoritară a acestora.
- Reformarea Academiei de Științe a Moldovei prin delegarea competențelor de cercetare și studii doctorale instituțiilor de învățământ superior și ajustarea modelului republican la modelele academiilor de științe europene.
- Desființarea Consiliului Național de Acreditare Academică și crearea Agenției de Evaluare a Cercetării și Învățământului Superior conform prevederilor declarațiilor miniștrilor europeni ai educației de la Bergen, Londra, Louvain-La-Neuve.
- Armonizarea legislației ce ține de nomenclatorul specialiștilor în domeniile de formare profesională, acesta fiind propus prin decizia ministerului educației și cercetării, și aprobat prin hotărâre de parlament (procedură greoaie și inflexibilă).

Toate aceste schimbări vor contribui la reformarea întregului sistem educațional din Republica Moldova și vor asigura funcționalitatea și viabilitatea acestuia.

**Ana GUȚU**

**Deputat în Parlamentul RM de legislatura a XVIII**

**Doctor, profesor universitar**

**Publicat** In: Finconsultant, revistă lunară științifico-consultativă în management.N010, 2009, [www.finconsult.md](http://www.finconsult.md), pp.30-36, în română, engleză și rusă.